Stadskerk Nijmegen (OCP), 14 november 2021
Voorganger: ds. Wilma Hartogsveld, stadspredikant Nijmegen

[1e lezing: Exodus 30, 11-16] (Nieuwe Bijbelvertaling)
11 De HEER zei tegen Mozes: 12 'Als je onder de Israëlieten een telling houdt, moeten allen die geregistreerd worden de HEER losgeld betalen voor hun leven, om te voorkomen dat de telling hun noodlottig wordt. 13 Ieder die meegeteld wordt moet een halve sjekel betalen, volgens het ijkgewicht van het heiligdom, twintig gera per sjekel; de heffing voor de HEER bedraagt de helft daarvan. 14 Ieder die meegeteld wordt, iedereen van twintig jaar of ouder, moet deze heffing voor de HEER betalen. 15 Rijken dragen als losprijs voor hun leven niet meer af dan een halve sjekel, armen niet minder. 16 Het losgeld dat je van de Israëlieten in ontvangst neemt, moet gebruikt worden voor de dienst in de ontmoetingstent. De losprijs die de Israëlieten voor hun leven betalen, zal ervoor zorgen dat de HEER hen niet vergeet.'

[Evangelie: Marcus 12,38-13,2] (Nieuwe Bijbelvertaling)
38 Tijdens zijn onderricht zei hij: 'Pas op voor de schriftgeleerden die zo graag in dure gewaden rondlopen en eerbiedig begroet willen worden op het marktplein, 39 en een ereplaats willen in de synagogen en bij feestmaaltijden: 40 ze verslinden de huizen van de weduwen en zeggen voor de schijn lange gebeden op. Over hen zal strenger worden geoordeeld dan over anderen!'
41 Hij ging tegenover de offerkist zitten en keek hoe de mensen er geld in wierpen. Veel rijken gooiden veel geld in de kist. 42 Er kwam ook een arme weduwe, die er twee muntjes in gooide, ter waarde van niet meer dan een quadrans. 43 Hij riep zijn leerlingen bij zich en zei tegen hen: 'Ik verzeker jullie: deze arme weduwe heeft meer in de offerkist gedaan dan alle anderen die er geld in hebben gegooid; 44 want die hebben gegeven van hun overvloed, maar zij heeft van haar armoede alles gegeven wat ze had, haar hele levensonderhoud.'
1 Toen hij de tempel verliet, zei een van zijn leerlingen tegen hem: 'Meester, kijk eens, wat een enorme stenen en wat een imposante gebouwen!' 2 Jezus zei tegen hem: 'Die grote gebouwen die je nu ziet – wees er maar zeker van dat geen enkele steen op de andere zal blijven; alles zal worden afgebroken.'

[overweging:]
Gemeente van Christus,

We leven in een wereld die gedomineerd wordt door getallen….
Niet alleen op Wall Street, maar overal. Onze maatschappij wordt in elk geval deels geregeerd door statistici en data-analisten….
Het tellen van mensen is van alle tijden en als er mensen worden geteld, gaat het vaak om status (Hoeveel mensen wonen er in de stad waar je burgemeester van bent? – dichter bij huis - hoeveel mensen komen er zondags bij jullie in de kerk…) Het gaat over macht (over

hoeveel werknemers heb jij iets te vertellen) of strijdkracht (het aantal manschappen van het leger) of over geld (op hoeveel belastinggeld kunnen we rekenen)

Het gevaar van mensen tellen is echter dat ze een nummer worden en niet meer als individu, vader, moeder, dochter of zoon van iemand worden gezien, maar als anoniem object….
Dat gevaar zien we nu ook bij de tellingen in het kader van corona…
Ruim 16 duizend Besmettingen per dag
Meer dan 350 gevallen op de IC…
Als je niet oppast vergeet je dat die 'gevallen' staan voor mensen die ernstig ziek zijn of zelfs in levensgevaar verkeren… dat om dat bed bezorgde of wanhopige familie staat…..
De macht van het getal reduceert mensen van vlees en bloed tot nummer….

Zo moet je niet met elkaar willen omgaan, zegt de Ene.., ieder mens is uniek, ook van jou is er maar één, je bent van onschatbare waarde… en datzelfde geldt voor ieder van je medemensen…

Het bekende joodse gezegde: 'Wie één mens redt, redt de hele mensheid', geeft dat mooi weer. Ieder individueel mens staat voor de hele mensheid, ís 'Adam'. Geen mens is vervangbaar. Dus is het ook van belang dat jij inderdaad 'jij' zult zijn, en niet de nabootsing van een ander. Het klinkt misschien een beetje 'zweverig', maar het hoogst haalbare is 'jezelf worden'… uniek beeld van de Ene…
Het tellen van mensen leidt tot anonimisering en reducering van de waarde van ieder mens en daartegen verzet de Tora zich dan ook.

En toch moet het soms gebeuren. Het mensonwaardige 'tellen'….
Om diezelfde mensen te beschermen bijvoorbeeld….
In Numeri 1 is het God zelf die daar opdracht toe geeft; en dan gaat het er wel degelijk om te weten over hoeveel weerbare mannen Israël beschikt. De wereld is helaas geen veilige plaats, waar ieder in vertrouwen op elk ander mens kan dansen, spelen en genieten….

Hoe nu te tellen - en daarmee toe te geven aan de wetten van deze wereld - zonder mensen tot een nummer te reduceren?
In ons gedeelte van vanmorgen gebeurt het tellen als het ware indirect. Ieder die meegeteld wordt moet een bepaald gewicht in de schaal leggen, namelijk het gewicht van een halve sjekel – een zilverstuk. Het totale gewicht staat dan voor een aantal mensen, maar wordt ook ten dienste van God gebruikt. Namelijk voor de eredienst, zodat - ondanks het onheilige tellen - bevestigen dat God de hoogste eer toekomt.

In eerste instantie is het natuurlijk raar: dat rijken en armen hetzelfde moeten betalen…. Het is zo iets als: iedereen krijgt 400 euro ter compensatie van de hogere gasprijs…. Mooi dat de kerken proberen dit wat eerlijker te verdelen door mensen die het niet nodig hebben te

vragen het - via de kerk/anoniem dus - te geven aan degenen die er niet genoeg aan hebben om deze winter warm te blijven…

Maar in de tekst van Deuteronomium kun je er ook zo naar kijken: Ieder draagt hetzelfde gewicht bij…. In de gemeenschap der heiligen legt de één niet minder gewicht in de schaal dan de ander…. Voor God is ieder mens gelijkwaardig en zo moeten ze elkaar ook zien.
Mooi eigenlijk dat het een halve sjekel is. Daarmee wordt benadrukt dat een mens ook deel van een geheel is. Pas samen met de anderen ben je compleet, vorm je één gemeenschap, één lichaam van Christus.

Lieve mensen, wat kan ik zeggen over de woorden uit Marcus die we net hoorden. Ze spreken voor zich…..
Ik wil ze illustreren met een prachtige opsomming die ik onlangs bij Jonathan Sacks las in het indrukwekkende boek 'Een gebroken wereld heel maken':
Mozes Maimonides, leefde in de twaalfde eeuw, hij was rabbijn, rechtsgeleerde, filosoof en arts. Zijn filosofische werk heeft tot op de dag van vandaag grote invloed, zowel op het joodse denken als daarbuiten. Hij beschreef acht niveaus van tsedaka (gerechtigheid/liefdadigheid)

1. De hoogste graad is om een medemens te ondersteunen door hem een gift of een lening te geven, en hem op te nemen in een zakelijk partnerschap of werk voor hem te vinden tot hij niet langer afhankelijk hoeft te zijn van anderen.
2. Daarna komt: aan de armen te geven zonder te weten wie hij geeft en zonder dat de ontvanger weet van wie hij het ontvangen heeft. In de Hal van Geheimhouding in de tempel konden mensen anoniem een gift achterlaten en armen konden zichzelf daar in het geheim van hulp voorzien.
3. Een treetje lager staat het wanneer men weet aan wie men geeft, maar de ontvanger kent zijn weldoener niet. De grootste wijzen waren gewoon in het geheim rond te lopen en geld te leggen bij de deuren van de armen.
4. Daaronder staat het als men niet weet aan wie men geeft, maar de arme kent wel zijn weldoener. Zo knoopten de grote wijzen geldstukken in hun sjaal die zij over hun schouder wierpen, zodat de armen zichzelf konden helpen zonder zich te schamen.
5. Het vijfde niveau is wanneer men de arme een gift rechtstreeks in zijn hand geeft, maar geeft voordat men wordt gevraagd.
6. Nog lager staat degene die alleen geeft nadat de arme erom vraagt
7. En daaronder staat het onvoldoende, maar graag en met een glimlach schenken.
8. Het laagste niveau is wanneer men op een onvriendelijke manier geeft.

Deze opsomming uit de 12de eeuw getuigt van een grote wijsheid en psychologisch inzicht.

Dit samen met de aansporing uit Deuteronomium om van mensen nooit nummers te maken geeft ons genoeg stof tot nadenken.

Moge de Ene ieder van ons en ons samen als gemeenschap van Christus inzicht en kracht geven om hiernaar te handelen.

Amen

Wilma Hartogsveld, wilma.hartogsveld@gmail.com